

komaj znajo klicati „ata, mama“! Pri takih se govorjenje ne razvija; tudi na lahka vprašanja v šoli ne odgovarjajo, učenika ne razumô, tudi učenik dostikrat premišljuje, kaj mu hočejo povedati taki otroci, ki govorijo svoj poseben jezik. Tukaj čaka učitelja mnogo dela in truda.
(Dalje prih.)

Povest Slovenov. *)

1. Pregled naj stareje povesti slovenske.

Od starodavnih časov, katere krije nepredorljiva tema, stanovale so velike in ljudstva bogate slovenske veje na vzhodu Evrope v pokrajinah, katere so med rekami Dnjeprom, Vislo, Odro in Dunavom od jadranskega morja daleč za Tatro do izvirov Dnjepra in do ilmenskega jezera poleg njim sorodnega plemena: germanskega (nemškega) na zapadu na bregovih Odre, litvanskega (pri baltiskem primorju) in traško-ilirskega v Podunavji. Na severu in vzhodu so bili mejaši Slovenom tuja severna plemena Čudov in Finov. Kedaj so Slovenci, kakor tudi Galci, Nemci in Traki pa ostale veje indoevropske iz srednje Azije v Evropo došli, to se ne ve, zgodilo se je to v predhistoričnih časih, od katerih nimamo gotovih vesti.

Od začetka imenovali so se Slovenci z domačim imenom Serbe (t. j. rojake); tujci so jih od starodavnosti poznali pod imenom: Venedov, Vinidov, Vindov. Pod tem imenom poznali so Slovence tudi Gerki in Rimljani (nekako od VII. stoletja pred Kr.), kateri so iz njih krajev poleg baltiskega morja izvaževali jantar. Sosedni Skandinavci imenovali so jih Vane.

Nekoliko več pripoveduje o Slovencih oča gerške zgodovine, Herodot, v V. stoletju pred Kr. Med narodi, katere on našteva, slovenskega rodu so gotovo ti-le: Budini, nekje v Volinji in v Beli Rusiji, njihovi sosedje Nurovi okoli Buga, Narvi i Nurci. Južna plemena slovenska, naselivša se na obojni breg Dnjepra, prišla so pod oblast mongolskih Škitov, in po njih imenuje Herodot škite, orače in seljake (pozneje Poljance?) Od teh svojih gospodarjev imenovala se je zaradi tega dolgo časa vzhodnja slovenska zemlja Škitija.

Zatatranski Slovenci so se v IV. stolet. pr. Kr. zelo namnožili po prihodu mnogobrojnih slovenskih čet iz Podunavja. V začetku tega stoletja prideró bojeviti Gali v Panonijo in Ilirijo, v pogostih in dolgih bojih so uničili Slovence ali jih potisnili za Tatre, njih nekaj pa je tudi za Slovani šlo: kakor Ombri in Kotini neki do obalov Odre in Visle, Bastarni in Pevkini do Dnjestra. Ali v Podunavji, potem v podtatranskih krajih, kakor tudi na bregovih jadranskega morja ostale so nekatere slovenske veje ločene

*) Sloven ne pomeni tukaj le Slovence ampak sploh Slovane. „Slovenski svet.“

od ostalih svojih bratov; imena Pleso (Blatno jezero), Bistrica, Černa, Serbec i. t. d., katera se kasneje še narahajajo v Podunavji, kažejo, da so tam nekdanj Sloveni stanovali. Nekako v tisti dobi so potisnili Goti in drugi Nemci Venede na severji iz krajev, bogatih z jantarom o baltiškem morji, daleč v deželo in si podveržejo Litvane.

Tako Sloveni na jugu in severju tlaceni in stiskani po svojih neprijateljih širijo se toliko slobodneje na sever in severo-izhod med slabimi čudskimi plemeni. Nekatera plemena Slovanov na jugu prišla so pod oblast medskih Sarmatov, kateri so, ali protiravši ali pokorivši Škite, utemeljili na bregovih črnega morja svojo državo. Zarad tega so dolgo časa imenovali Slovene in njih pokrajine po imenu sarmatskih gospodarjev (Sarmatae, Sarmatia).

Ko se je rimsko gospodarstvo širilo na sever in izhod dobivali so Rimljani bolj gotove vesti o Venedih ali Serbih. Ko Venedi, katerim Tacit pravo mesto daje med Germani, Pevkini Sarmati in Fini, prikazujejo se že posamezna plemena: Sloveni (Ilmenski), Kriviči, Toleti (sosede Litvanov), Sjeverjani, tatranski Hrvati, Poljani i drugi.

Ko so v drugi polovici II. stoletja po Krist. začela germanska in galska plemena prodirati iz svojih sedežev na bregu Odre in od baltiškega morja na zapad i na jug, isto tako na vzhodu neka plemena Čudov stanujočih okoli Volge in Urala, torej so se potisnili tudi Sloveni, „ti severni inojezežičnici“ (superiores barbari) dalje na zapad med Odro in Vislo, kjer so se od davnih časov mešali Nemci s Sloveni (Suevi). Tačas so se tudi Velei potisnili do morja, izrinivši tamošnje Gote i ostale Niemce. In z Rimljani v dotiki so prišla neka slovenska plemena (v III. veku po Krist.) kar se posebej ve o Hervatih (Carpi), kateri so v društvu s Bastarni in Nemci nekoliko potov boj bili proti Rimljanom (192. — 306).

Ko so pa Goti zasedli bregove črnega morja, pride nekaj Slovenov pod oblast gotskega kralja Hermanrika (332. — 350.). te jih rešijo uralско-čudski Huni. Huni so mirno gospodovali, in zveza obeh narodov je bila prijateljska. Tujci so zarad te zaveze z Huni dolgo časa Slovene imenovali Hune.

Pozneje so bile uničene države, hunska in rimska in Sloveni se začno širiti na jug in zapad v Podunavje in Polabje, kjer pridejo kakor novi naseljenci, ali ojače in umnože tam uslabljeni živelj slovenski.

Sedaj ni več starega domačega imena Serb, da bi ves rod zaznamoval se po njem, obderžale so ga le neke veje slovenske z imenom polabski i južni Serbi. Mesto tega se nahaja pri pisateljih počensi od VI. stoletja bolj pogosto ime: Sloven, *Slavi*, *Sclavi*, *Sclavini*. To ime nejasnega začetka, je bil prestar naziv plemena sedečega okoli Novgoroda in

mojskega, sedaj ilmenskega jezera. Že v VI. in VII. stoletju delilo se je veliko plemo Vindov na dve glavne veje: na Slovene in Ante.

Sloveni so stanovali na severno zapadno stran slovenske zemlje, po priliki od Novgoroda na mojskem jezeru (tako se namreč ima tolmačiti Jornandov: „Novietunum“ i lacus „Musianus“) na jugo-zapad Dnjestra i Visle. Anti so prebivali na obalih črnega morja, od ustja Dnjestra daleč na severo-izhod; njim je vladal okoli l. 384. po Krist. knez Božo. V njegovo zemljo pridere gotski kralj Vinithar, ga vjame, in da njega, sinove in velemože na križ pribiti.

Ali že v VII. stoletju ni več imena Antov, vsi slovenski rodovi imenujejo se Sloveni, ki so se poprej imenovali Serbe, tako pri domačih tako pri tujih pisateljih. In germansko imé „Vinidi“, „Vindi“, „Vendi“ pride bolj redko, in pozneje so se imenovala s tem imenom samo le neka plemena slovenska, vzlasti plemena baltiških in polabskih, pa koroških Slovenov.

Peter Hitzinger

(Znojemski, Podlipski)

v

slovstvu slovenskem.

IV.

Leta 1847 pa se preseli za samostojnega duhovnega pastirja v Podlipo. Znati je, da se je tu najprej skerbno pečal z duhovskimi rečmi in potrebami cerkvenimi, in je, kar sem tudi sam vidil in slišal, mnogotero vredil in zlepšal malo podfaro, kjer je vsled tega še sedaj v dobrem spominu.

L. 1848 začne svét noréti in še zdaj v tedanjem smislu iznorel ni. Karkoli se je veršilo tedaj, vse je poprijemalo tudi verlega Hitzingerja, in viditi je, da je s perva deloval domá in v družbah, potlej tudi javno in — duhoven je jel pisariti najprej v listu duhovskem ali cerkvenem. Vstavno so jeli takrat očitno obravnavati vse reči, duhovske in deželske, državne in narodne, in spoznavši, da slovenska duhovščina brez svojega glasila ostati ne smé, vstanovi sredi l. 1848 dr. Janez Kriz. Pogačar „Slovenski cerkveni časopis“ in med prvimi ter najboljšimi sodelalci je bil Peter Hitzinger.

Koj v l. 1—4 je popisal „Kristijanstvo per Slovincih“ ter razkazal v kratkem: 1) Nekdajne zgodbe in véra Slovincov; 2) Začetik kristijanstva per Slovincih, njih prvi aposteljni; 3) Prihod novih slovenskih rodov — kristijanstvo zlo zaterto; 4) Nevérski Slovinci h ker-